

Fiskeri- og kystdepartementet
Postboks 8118 Dep.
0032 OSLO

FISKERI-OG
KYSTDEPARTEMENTET

31.01.2005

SAKSNR. 2003/956-68

ARKIV 810

Deres ref.:

Vår ref.: 192 /05/ICB/is

Tromsø, 28.01.05

Høringsuttalelse vedrørende innstillingen "Samlet innsats og ny struktur" om Den blå-grønne matalliansen

Vi viser til høringsinvitasjon av 14. desember 2004 vedrørende innstillingen fra styringsgruppen for Den blå-grønne matalliansen. I det følgende gis Fiskeriforskningens synspunkter på styringsgruppens anbefalinger.

Fiskeriforskning stiller seg positiv til endringer som vil effektivisere forskningen og fremme marin verdiskaping og næringsutvikling, men har kritiske merknader til flere av innstillingens beskrivelser, vurderinger og løsningsforslag.

Det er Fiskeriforskningens hovedsyn at den fremtidige næringsrettede satsing innen fiskeri- og havbruk best kan ivaretas gjennom å bygge videre på de marine forskningsmiljøene i kystaksen Tromsø-Bergen. En slik organisering som også viderefører Fiskeri- og kystdepartementets strategi, vil kunne tilfredsstillende både nasjonale og regionale næringshensyn, sikre samordnet ressursbruk, gi økt internasjonal konkurransekraft, samt ivareta relasjonene til universitetene og andre relevante forskningsmiljø.

Etablere en fellesarena (innstillingens pkt. 1)

Fiskeriforskning slutter seg til forslaget om å etablere en fellesarena for å diskutere overordnede utfordringer og samarbeidsmuligheter mellom blå og grønn sektor. Som møteplass for koordinering av fellesanliggender, for rådgivning og etablering av nettverk, og for å drøfte de viktigste forskningsfinansierende oppgaver, kan dette være positivt for de forskningsutøvende institusjonene.

Fiskeriforskning mener imidlertid at fellesarenaen ikke bør tillegges oppgaver utover å være en konsultativ og åpen møteplass. Dersom det er en ambisjon å videreutvikle denne blå-grønne arenaen, anbefaler Fiskeriforskning at det først foretas en evaluering av eksisterende blå-grønne samarbeidsarenaer og erfart overføringsverdi mellom de to sektorene, før nye systemer innføres. Her kan det eksempelvis trekkes erfaringer fra Norges forskningsråds tre blå-grønne forskningsprogrammer (Næringsmiddelprogrammet, Kyst og bygdeutvikling og Marked og samfunn).

Opprette et infrastrukturselskap for havbruksstasjonene (innstillingens pkt. 2)

Fiskeriforskning støtter ikke utvalgets forslag om å opprette et aksjeselskap som skal eie og drive havbruksstasjonene og hvor alle offentlige havbruksstasjoner på sikt skal inngå i selskapet. Erfaringene med Havbruksstasjonen i Tromsø har vist at en slik organisering av havbruksanleggene til Fiskeriforskning og Universitetet i Tromsø, både har vært rasjonell og samarbeidsfremmende. Nærheten til forskerne har vært nødvendig for optimal kapasitetsutnyttelse, teknisk videreutvikling av forsøksfasilitetene og internasjonalt forskningssamarbeid.

Optimal kapasitetsutnyttelse sikres best ved at forskningsstasjonene drives og tilrettelegges etter brukernes (kundernes) behov. Dette hensynet ivaretas godt der hvor ansvaret for stasjonsdriften er forankret regionalt og tett opp mot de viktigste brukerne. Ved Havbruksstasjonen i Tromsø har kapasiteten vært fullt utnyttet de senere årene.

Profileringsmuligheten for de respektive forskningsmiljøene vil svekkes ved en eventuell etablering av et nasjonalt infrastrukturselskap for alle landets havbruksanlegg. Havbruksstasjoner reflekterer i stor grad faglig fokus og kompetanse hos sine viktigste brukerinstusjoner. Det er kombinasjonen av forskningsinstitusjonenes fagkompetanse og spesialtilpassede forskningsanlegg, som gjør de norske fagmiljøene konkurransedyktige og attraktive på den internasjonale forskningsarenaen.

Et av utvalgets argumenter for å etablere et felles infrastrukturselskap er at tilgjengeligheten skal være lik for alle. Siden Havbruksstasjonen i Tromsø ble tatt i bruk i 1990, har det vært mulig for eksterne brukere å leie seg inn for gjennomføring av forsøk, men omfanget av eksterne brukere har vært begrenset. Med Fiskeri- og kystdepartementets eierskap og finansiering av havbruksanleggene både i Tromsø og Bergen, ser Fiskeriforskning heller ikke hvordan innstillingens argument om overetablering har relevans i forhold til disse anleggene. I tillegg kan det nevnes at Fiskeriforskning og Havforskningsinstituttet har avtale om gjensidig bruk av instituttens havbruksanlegg.

Skille mellom næringsrettet og forvaltningsrettet forskning (innstillingens pkt. 3)

Fiskeriforskning støtter utvalgets forslag om å skille næringsrettet og forvaltningsrettet marin forskning der behovet for nøytral rådgivning overfor myndigheter og opinion er stort. Fiskeriforskning finner imidlertid begrunnelsen for ikke å foreta et tilsvarende skille innen grønn sektor, utilstrekkelig underbygget.

Utvalget har utelatt å definere innholdet i begrepene næringsrettet og forvaltningsrettet forskning, forøvrig et skille som er kunstig sett fra et forskningsfaglig perspektiv. Fiskeriforskning tar derfor utgangspunkt i at forvaltningsrettet FoU skal dekke forvaltningens behov for nøytral kunnskap. Næringsrettet FoU vil da ta utgangspunkt i næringslivets (og dermed også samfunnets) behov, og gjennom dette legge til rette for innovasjon, utvikling og konkurransekraft. Dette innebærer at pengestrømmene eller finansieringskildene, ikke nødvendigvis kan brukes som indikator på skillet mellom næringsrettet og forvaltningsrettet forskning. Det offentlige ved departementene

finansierer i dag forskning som er både forvaltningsrettet og næringsrettet. En må med andre ord sette forskningens overordnede målsetting i fokus når grensegangen skal trekkes opp.

Det vil imidlertid oppstå gråsoner hvor det neppe er hensiktsmessig, sett ut fra nasjonale interesser, å trekke en definitiv skillelinje. I noen tilfeller er forskningens målsetting relevant både for forvaltningsapparatet og for næringslivet. Slike grenseaktiviteter kan enten legges ut på anbud eller de kan defineres som infrastrukturbevilgninger. I en prosess hvor skillelinjene skal trekkes, blir det derfor viktig å utvise skjønn slik at en oppnår en optimal utnyttelse av nasjonal fagkompetanse og infrastruktur. Grenseoppgangen eller arbeidsfordelingen innen gråsonene, vil sannsynligvis avgjøres best av instituttene i dialog med Fiskeri- og kystdepartementet.

Fiskeriforskning vil påpeke at det må være en nasjonal oppgave å sikre rammebetingelsene for kunnskapsgrunnet for den næringsrettede marine forskningen. Det er behov for en solid finansiell plattform også i fremtiden for de forskningsinstituttene som er primærnæringsorienterte, med en balansert blanding av langsiktig offentlig finansiering og mer kortsiktige oppdrag (fra en ofte betalings svak næring). Ikke minst gjelder dette for å gi forskningsinstituttene internasjonalt sammenlignbare konkurransevilkår. I dette arbeidet må både samhandling og ansvarsfordeling mellom de offentlige premissgiverne og forskningsfinansiererne stå sentralt.

Samling av næringsrettet forskning i et holdingselskap (innstillingens pkt. 4)

Fiskeriforskning mener at en samling av all næringsrettet blå og grønn forskning i et holdingselskap majoritetseid eller styrt av industrien og med tre til fire datterselskap, er en lite egnet modell for å oppnå mer kunnskapsproduksjon, innovasjon og næringsutvikling innen marin sektor.

Den første innvendingen som Fiskeriforskning har mot dette forslaget er knyttet til koplingen av de grunnleggende problemstillingene og forskjellene mellom fiskeri og landbruk. Samarbeid mellom disse to næringene kan bli vanskelig å få til ettersom de har svært ulike kulturer, strukturer og næringspolitiske interesser. Dette vil neppe slå sterkt ut innenfor de grunnleggende realfagene. Man vil imidlertid få økende motsetninger lengre ut i verdikjeden når det blir snakk om å prioritere problemstillinger knyttet til handelspolitikk, internasjonal markedsføring, kampen om hylleplass i et mett norsk dagligvaremarked og vektlegging av helsemessige aspekter i markedsføringen. Dette vil ikke først og fremst være et problem for forskerne. Men i et konsern der siktemålet er å være majoritetseid av blått og grønt næringsliv, vil disse konfliktene komme frem i eierskap, styringsstrukturer og forskningsprioriteringer, med konsekvenser for sektorenes videre utvikling.

Mens norsk landbruk er innrettet mot innenlandsmarkedet og møter stadig sterkere konkurranse med internasjonale tilbydere, er norsk sjømat en av landets største eksportnæringer med et stort potensiale for økt verdiskaping. En felles blå-grønn arena og et felles holdingselskap med flere institutt, vil med stor sannsynlighet ikke kunne unngå interne uenigheter knyttet til prioriteringer av områder og valg av problemstillinger som det skal forskes på. I tillegg til at dette kan føre til en nedprioritering av problemstillinger som er sentrale for å utvikle marin sektor, vil interne motsetninger være uheldig for arbeidsmiljø og samarbeidsforhold i selskapet.

Den andre innvendingen som Fiskeriforskning har mot holdingselskapet er relatert til andelen av grønn forskning. De berørte institusjoner som tenkes organisert i holdingselskapet er med ett unntak alle fiskerifaglige institusjoner. Unntaket er Matforsk som utøver forskning innenfor landbruksfaglige og i mindre grad fiskerifaglige områder. Arbeidsgruppen har med andre ord funnet få synergier mellom blå og grønn sektor, og forslaget innebærer derfor i all hovedsak en reorganisering av de næringsrettede marine forskningsinstituttene. Med så lite grønt igjen, er det Fiskeriforskningens klare oppfatning at det er den marine forskningen knyttet til behovene i fiskeri- og havbruksnæringen som må være premissgiver for den fremtidige organiseringen.

Utvalget foreslår at konsernet i operativ fase bør være majoritetseid og styrt av næringslivsfokuserte interesser. Uavhengig av fremtidig organisasjonsmodell, mener Fiskeriforskning at de offentlige eierinteressene tilknyttet marin sektor må ha majoritet. Dette begrunnes i den nasjonale og samfunnsmessige betydningen av den anvendte forskningen for verdiskaping og næringsutvikling innen fiskeri og havbruk. Eierskapsmodellen må også sikre koplingen til universitetsmiljøene på en slik måte at ikke nye konkurrerende strukturer etableres.

Den tredje innvendingen Fiskeriforskning har er at konsernmodellen i sin klassiske og stringente form som utvalget skisserer, ikke er en optimal organisatorisk løsning dersom målet er mer kunnskapsproduksjon, innovasjon og næringsutvikling.

Den viktigste ressursen i et forskningsinstitutt er humankapitalen, som vanskelig kan forvaltes av et topptungt holdingselskap i en struktur med mange ledelsesnivå. Det er derfor få stordriftsfordeler ved den foreslåtte konsernorganiseringen. Forskning krever beslutningsstyrke på lavt nivå. For hvert nytt oppdrag må unike løsninger produseres, stort sett alltid i nær kontakt med kundene og i samarbeid med komplementære fagmiljø nasjonalt og internasjonalt. Nyere undersøkelser viser at innovasjon best ivaretas av relativt små dynamiske enheter under god ledelse og i nær kontakt med oppdragsgiver.

Den fjerde innvendingen som Fiskeriforskning har til denne modellen, er knyttet til om verdikjedeperspektivet som er nødvendig for en styrket næringsutvikling blir ivaretatt. Gjennom en fagtematisk organisering kan skiller mellom fagfelt lett oppstå, slik at muligheten for å presentere helhetlige løsninger med nøkkelkompetanse fra naturvitenskap og teknologi til samfunnsfag og økonomi vanskeliggjøres. Behovet for tverrfaglig innretning har ikke minst blitt demonstrert gjennom nye organisasjonsmodeller og nettverk som nå velges i EU-land, Canada (Networks of Centres of Excellence) og Australia (Cooperative Research Centres), der målet nettopp er en sterkere innovasjonssatsing.

I den blå-grønne modellen skilles det unaturlig mellom biologi, teknologi og foredling. Fiskeriforskningens erfaring er at man lykkes best med marin nyskaping der fagtemaene er integrert. Dersom målet er å øke forskningsbasert nyskaping i marin sektor, bør man ikke bygge på de tradisjonelle fagskillene, men heller bygge opp klynger av solide næringsrettede fagmiljø som er koplet til universitetene og aktuelle næringsaktører. Tverrfagligheten er verken til hinder for kritisk masse eller utvikling av spisskompetanse innen de relevante fagene.

Fiskeriforskning stiller seg også tvilende til en ensidig blå-grønn fagorientering, da det fra marin side er et betydelig behov for samarbeid og koplinger til andre forskningssektorer som miljø, medisin, farmasi, økonomi og samfunnsfag.

Prinsipper for en alternativ modell

Fiskeriforskning mener at det analytiske grunnlaget for flere av valgene i innstillingen er svakt. Blant annet er forholdet til andre fagdisipliner med betydelig relevans for fiskeri- og havbruksnæringen ikke berørt. Med erkjennelsen av nesten bare blått inkludert i utvalgets hovedkonklusjon (med unntak av matforedling for landbrukssektoren), åpnes det naturlig for muligheten til å bygge videre på de etablerte marine institusjonene.

Fiskeriforskning foreslår at den fremtidige organiseringen av den marine næringsrettede FoU må bygge på den marine kunnskapsplattformen i kystaksen Tromsø-Bergen. Her er prinsipper for samarbeid og skille mellom næringsrettet og forvaltningsrettet marin forskning skissert, og her er relasjonene til universitetsmiljøene, felles infrastrukturbruk, og ikke minst næringen tatt hensyn til. Modellen vil dermed tilfredsstillende de uttalte behovene for en forenklet struktur som er lett å henvende seg til, og som tilbyr helhetlige løsninger til næringen.

Med utgangspunkt i institusjonene i kystaksen, bør det derfor legges til rette for videre samordning og samarbeid etter en nettverksmodell. En slik samordning må ta utgangspunkt i Fiskeriforskning som har en næringsinnretning og som allerede er tungt representert i Tromsø, Bergen og Stavanger (gjennom datterselskapet Norconserv og eierinteressene i Gastronomisk Institutt). I denne strukturen vil det være naturlig at det faglige og administrative tyngdepunktet for den næringsrettede marine FoU legges til Tromsø, på samme måte som forvaltningsforskningen har tyngdepunkt i Bergen.

Norsk fiskeri- og havbruksforskning vil dermed kunne gis en klarere profil som et betydelig nasjonalt satsingsområde. Dette er også i samsvar med nasjonale satsinger over flere år, uttrykt både gjennom Fiskeri- og kystdepartementet og Norges forskningsråd. I internasjonal sammenheng vil det være lettere og mer strategisk riktig å profilere særegen forskningstyngde på marin sektor, enn å hevde seg innenfor generell matforskning.

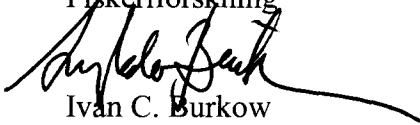
God forskning og effektiv koordinering oppnås best når man overlater til dynamiske forskningsinstitutter, i sunn konkurranse, å utvikle sin kjernekompetanse og velge løsninger i nær kontakt med kunder og alliansepartnere nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er det viktig at norske myndigheter prioriterer de sektorer og områder det skal forskes på, og hvor i landet ulike typer forskningsmiljø bør konsentreres i forhold til forventet næringsutvikling.

Det er derfor Fiskeriforskningens hovedsyn at den næringsrettede FoU innen fiskeri og havbruk best kan ivaretas ved å bygge videre på de marine forskningsmiljøene, med Fiskeriforskning som en hovedkomponent.

Dette er også i samsvar med de føringer Fiskeri- og kystdepartementet har lagt, der den marine forskningen skal ha sitt ståsted og videreutvikle sitt tyngdepunkt ved kysten og i særlig grad aksene Tromsø-Bergen.

Med vennlig hilsen

Fiskeriforskning

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ivan C. Burkow', with a long horizontal flourish extending to the right.

Ivan C. Burkow
adm. dir.